

pomanjkanja zraka ne more kaliti. Ko se bo pa spet za ajdo oralo, se bo takrat vrezana brazda nazaj okoli obrnila in tudi veliko zasute ogeršice bo še pred ajdovim zernjem veselo kalilo.

Kdor tedej ogeršico med ajdo po svojih njivah težko gleda, in bi jih nje očistiti želel, temu bi dva veljavniši pripomočka nasvetoval, kakor je pridno retanje ajdoviga sémena. Namreč: ali daj, če se ti ajda ne smili, jo nekoliko pomandрати, ogeršico iz nje popléti, dokler še ta cvetě; ali pa drugič, če bi bila ozimina dosti za časa zréla, daj berž po žetvi beliga žita svoje njive, ktere z ajdo obsejati misliš, v praho preorati, de na verh veržena ogeršica izkalí, in ko boš, če tudi že čez en teden, spet oral za ajdovo setev, jo boš pokončal, in takó nar bolje brez škode svoje njive ogeršice in družiga plevéla očistil. Podrebernicki.

**Jurče razlaga svojimu strícu**  
cesarski patent od 4. sušca zastran desetíne, tlake in družih dáвшín.

*Petnajsto pismo.*

Ljubi stric!

Danes Vam pišem predzadnje pismo, kér sim po tem z razlaganjem tega patenta pri kraji. — 27. §. govori od mertvašine (mortvarja) in desetiga denárja (lavdemja), in pravi, de 7. dan kimovca 1848 je nehala mertvašina in deséti denár. Če je pa kdo pred tem dnevam umerl, ali če je kdo pred tem dnevam prošnjo za prepís kakiga posestva gruntni gosposki položil, se ima pa mertvašina in deséti denár v roke gruntne gosposke po poprej obstoječih postavah odrajtati. Samó pri emfitevtskih pogodbah ali kontraktih se ima po posebnih postavah ravnati, kakor so v tem patentu dane. Kaj ne, de je práv, de je dan natanjko izgovorjen, s katerim ima plačevanje mertvašine in desetiga denárja nehati, de se vsim prepíram in pravdam v okom pride.

V 28. §. je rečeno, de gostačem in kajžarjem, ki so v létu 1848 gruntni gosposki tlako dolžni ostali, je ta dolg odpušen; odpušene so za ravno to léto tudi tiste odrajtávila, ktere so po 5. §. tistiga patenta, ki je bil 7. dan kimovca razglašen, brez odškodovanja vzdignjene; samo takse pri sodniški gosposki in pri gruntnih bukvah se imajo odrajtati.

Po 29. §. bojo v vsaki deželi posebne komisije postavljene, ktere bojo po postavah tega patenta vso to reč dokončale; pri teh komisijah bo toliko kmetov, kolikor bo grajšakov. — Pritožbe zoper cenitev davšín se imajo — po 30. §. — brez dolziga pravdanja po prisežnih možéh razsoditi. V ta namen si izvoli grajšina eniga, kmet pa tudi eniga prisežniga možá, in ta dva sodna možá si izvolita še tretjiga, (verhovnika), ki potem naglo razsodbo storijo. — Posebne postave za vsako deželo bojo povedale, kakó se imajo te komisije napraviti, in kakó se imajo zaderžati. In že so — kakor ste v Novícah brali — za vsako deželo natanjčne postave dane, kakó se ima ta celi patent izpeljati, de se postave spolnejo. Tudi za krajnsko deželo so te posamesne postave dane, pa še niso razglašene, zato kér še niso v slovenski jezik prestavljene, brez kteriga po vstavnih postavah nima v slovenskih deželah nobena postava prave veljavnosti. Poprej se bojo vikši deželne komisije izvolile. Z Bogam!

Vaš zvest Jurče.

**Čas je prišel, de se bo spolnil,**  
cesarski patent zastran odvéze desetíne, davkov, tlake in družih zemeljnih davšín.

29. razdelk cesarskiga patenta od 4. sušca lanjskiga léta zapové, de se imajo v vsaki deželi in v vsaki kresii komisije napraviti, ktere bojo spolnile postave

tega patenta. Kakor za vse druge dežele so prišle od ministerstva unidan tudi za Krajnsko deželo posamesne določbe, po kterih se ima ta reč dokončati. Vsaki dan pričakujemo, de bojo prišle iz Dunaja te postave tudi v slovenskim jeziku razglašene, de jih bo mógel vsaki kmet zastopiti. V 69. §. teh postav je za Krajnsko deželo rečeno, de vikši deželna komisija, ktera je za odvézo podložnih gruntov postavljena, ima razun cesarskih uradnikov, tudi iz 6 mož obstati, med kterimi se imajo trije iz gruntnih in desetinskih gosposk, trije pa iz podložnih kmetov izvoliti, in kteri imajo pri komisijnih pravilih enako pravíco govoriti, kakor uni komisijni odborniki. Po 70 §. ministerialniga ukaza pa se imajo ti šesteri možjé takóle voliti: Ministerialni komisijni komisár, (ki je za Krajnsko deželo gosp. Dr. Ulepič) določi en dan, de vse gruntne in desetinske gosposke ene kresije pri svoji kresii skupej pridejo, in z besedo in očitno volijo eniga odbornika in njegoviga namestnika za vikši deželno komisijo. Le tisti za izvoljeniga veljá, ki je dobil pri ti volitvi čez polovico glasov. \*) Če pri pervim in drugim glasovanji ni nihče čezpolovičnice dobil, se voli pri 3. glasovanji le med tistima dvema, kí sta za odbornika nar več glasov imela, in takó tudi za njegoviga namestnika. Ako pa dobita pri ti tretji volitvi obá enako število glasov, naj pa vadjata (lozata); kteriga vadjata zadene, tisti je izvoljen. Potem takim pride iz vsake kresije na Krajnském eden, torej v vsim skupej trije možjé k vikši deželni komisii, ki so zagovorniki gosposkinih pravíc.

Drugači pa se godí volitev zagovornikov podložnih kmetov za vikši deželno komisijo, kterih se tudi trije izvolijo, iz vsake kresije eden, in sicer takóle: Vsi župani (rihtarji) in prisežni možjé eniga kantona volijo volivca; vsi volivci ene kresije pa volijo na napovedani dan tudi pri kresii na enako vižo kakor gruntne gosposke eniga odbornika in eniga namestnika za vikši deželno komisijo.

Vsaki izvoljeni ima o treh dnéh po mu oznanjeni volitvi ali ministerialnim komisarju naravnost ali pa po kresii, v pismu odgovor dati: ali prevzame to opravilo ali ne. Če o treh dnéh odgovora ni, ali če je izvoljeni odpovedal, se ima berž vnóvič voliti. Vsi komisijški odborniki dobijo za čas svoje službe vsakdanje plačilo.

Dan volitve za krajnske gruntne in desetinske gosposke je na 15. dan tega mesca od gosp. ministerialniga komisarja postavljen, in sicer pri vsih tréh komisijah ob desetih dopoldne.

Dan volitve za odbornike kmetov še ni napovedan; bo pa kmalo na vérsto prišel. — Obé ne morete na en dan biti.

De so te volitve silno imenitne, to vsak sam vé. Dobro naj se tedaj prevdari, de se zastopni, previdni, pošteni možjé izvolijo, ki ravno takó dobro lastnosti gruntnih in desetinskih davšín svoje dežele, kakor postave cesarskiga patenta poznajo, po kterih se ima ta reč dokončati. Pri volitvi gosposkinih kakor kmetovskih zagovornikov se ima tudi na to gledati, de izvoljenci niso možjé prevroče kerví, ampak taki, ki so v stanu mirno presojevati in pretrésovati, kar jim bo v presodbo dano. Strasten človek ni za take opravke. —

Ta vikši deželna komisija je sredíca med ministerstvom in pa med tistimi komisijami, ki jih bo več po deželi in ki bojo davšine vsačiga kmeta posebej presojevale. Tedej bojo tri stopnje v ti reči:

\*) Ne vémo, zakaj de se za »absolute Stimmenmehrheit« ne rabi dobra in umljiva slovenska beseda čezpolovičnica, namest absolutna večnost (!) in enake nerazumljive besede? Vredništvo.



Perva stopnja bojo: posamesne komisije po deželi.

Druga stopnja je: vikši deželna komisija v Ljubljani.

Tretja stopnja je: ministerstvo na Dunaji.

Obširnost veliciga dela je taka, de zamoremo zadovoljni biti, če bo to delo v 3 létih popolnoma dognano.

### **Iz Stajarskiga.**

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih družih narodskih reči).

(Konec.)

Naj mi bo pripušeno še zavolj pétja besedico pristaviti; in tiste učitelje práv lepo pohvaliti, ki se po vsi moči trudijo, pétje Slovincov na viši stopnjo povzdigniti. Nasproti pa tudi ne morem zamolčati, de je mnogo učiteljev v ti reči nemarnih in lenih, de si ravno nam je ukazano, de se ima vselej po šoli kaka pripravna pesmica zapéti. Slovenski jezik je za pétje kakor nalaš vstvarjen, in neoskrunjeni Slovenec rad prepéva; lepo pétje povzdigne duha, oveseli ranjeno serce in k omiki naroda veliko pripomore. Pregovor pravi: Tam rad ostani, kjer pojó, — hudobni pesem nimajo. —

Dragi! ni vse eno ne, če se vaši učenci deržijo, kakor de bi kisló repo ribali, ali pa če so brihtni in nedolžno veseli. Ni vse eno ne, če učitelj sam na koričivka ali pa če vsa cerkev poje. Kakó veselo je v cerkvi, kadar vsa množica poje, de bi jo le poslušal! Kakoršni pa so učitelji, takošno je pétje; zakaj na deželi imajo učitelji dolžnost ljudí v pétju vaditi, zató so se učili.

Na noge tedaj dragi moji! staro kopito več ne veljá, — naprej, naprej v vsih rečéh! Kdor roke križem derží, gré rakovo pot. Začeti pa moramo pri mladosti; tenjko šibico všibimo, kamor hočemo; star hrast se pa raji vlomi, kakor de bi se vkrenil.

Poleg te veselíce naj se pa tudi mili glas žalostnice zastran slovenskih šol zasliši. Že drugo šolsko léto svobode in enakopravnosti je pretéklo in še se bo tudi tretje porodilo; tode šolske knjige so še zmirej po starim kopitu, posebno v drugim klasu — zunaj polovice nemškiga, druge polovice pa ponemčaniga katehizma — sploh le nemške. Pri nas so sicer iskreni rodoljubni učitelji slovnico, pravopis, računstvo i. t. d. zraven nemškiga tudi v slovenskim jeziku učili, pa kér splošnih bukev ni, je vsaki v svoj rog trobil. Svobodo in enakopravnost smo tudi mi Slovenci hvaležno pozdravili, — vunder kaj bomo kakor mertvi pozabljeni?! — Kervave solzé je slovensko serce točilo, slišati neenakopravni glas: „A, kaj Slovenec se bo že nemškiga privadil!“ To bi bilo Slovenca zaterati in ga vstavi nasprot vničiti, kar nikakor ne bo šlo! Radi spoznamo, de nemškiga ne moremo popolnoma odvreči, in ga tudi nočemo zanemariti; pa vunder pregovor pravi: „Bog je sam sebi nar poprej brado vstvaril.“ Tudi vémo zapoved Gospodovo: „Ljubi bližnjiga kakor samiga sebe“; pa ravno to nam očitno kaže, de se moramo sami sebe tudi ljubiti. Pričakujemo tedaj po enakopravnosti za prihodnje léto potrebnih knjig, in pokazali bomo, de sonce bistriga uma Slovensko mladost ravno takó svitlo obseva kakor drugih narodov; desiravno nam Nemškutarji očitajo: slovenski učenec po 6 in še več lét prah po učilnicah pométa, pa še kakiga plačilniga lista i. t. d. ne zna skupej zbiti.“ Res je, nabijal se je po ptujim kopitu, ki ga ni zadosti umel, — po razumljivi slovenšini se pa učil ni. Hinc illae lacrymae!

Nar bolj pa mora raniti slovensko serce, ako se le še kaplica slovenske kerví po njegovih žilah giblje, de se Slovenci clo med seboj zediniti ne morejo; vsaka pest ljudí (poglejmo le na Istrijo in Gorico) hoče svojo kronico imeti, vsaka hčERICA se od svoje matere

ločiti, in raji mačaham svoje roke podá, kakor na sladkim maternim sercu počivati. Če bi se vse slovenske hčere, kakor nekda j njih slovenske matere oklenile, in jo združene z eno krono ovenčale, kakó slavno bi slovela močna Slovenija v sercu mogočne Avstrije; na razkropljene slovenske kronice bojo pa krone drugih dežel — bati se je — zasmehovaje pogledovale.

J. Virk.

### **Novičar iz Ljubljane.**

V sredo ob enajstih dopoldne je dvakrat vstrelil čuvaj na gradu in s trobilam naznanje dal, de v Krakovim gorí. Berž je letélo veliko ljudí in 6 brizgel na pomoč, ki so obvarovali, de je — hvala Bogú — le strešje ene same hiše pogorélo. Sreča je bila, de ni bilo nič vétra, pa vode dovelj, in de so hiše z opéko (ceglam) krite. — Pri ti priložnosti povémo, de po hudim ognji v Krakovim, ki je bil v nedeljo 29. maliga travna v létu 1798 popoldne ob tréh, pri katerim je 32 hiš pogorelo, 16 pa so jih odkrili, de ni oginj še delj segel, so začéli v Krakovim pervikrat hiše z opéko pokrivati, in de perva hiša je v Krakovim 16. dan veliciga travna 1798. léta z opéko pokrita bila „v dober izgled za druge, kaj imajo storiti.“ Takó beremo v 39. listu Vodnikovih Novíc 1798. Lepo je brati, kakó je rajnki Vodnik takrat Krakovčane opominal; Krakovčanje so ga bogali in imajo zdej hiše z opéko pokrite. Kar je pa Vodnik takrat Krakovčanam na serce govoril, veljá še dan današnji drugim hišnim gospodarjem, ki nočejo spoznati potrebe varnih pobištev. Téle so Vodnikove besede: „Nobeden ne čakaj, de mu bo voda sama z nebes doli tékla, kader bo gorélo, kér je vsak v stanu lahko poprej pomagati. Lés, slama in seno rado gorí, kamen in ilovca se ne vnameta. Ako bi jez imel hišo postaviti, bi jo popolnoma ognja varno naredil, de bi ravno imel na posodo iskati; boljši je za obstoječe reči dolg storiti; pridna roka bo v malim času kredo pobrisala; potlej pa dolgo vživala sadje svojiga truda.“ — Ptujci, ki jih železnica pogostama v Ljubljano vozi, so že začéli po mnogih časopisih krajnsko deželo popisovati. Lepe kraje vsi zlo hvalijo; unidan je pisal nekdo v Dunajskim časopisu mnogo lepih reči od Krajncov, pa hudo je zabavljaj, de po kmečkih hišah ni skorej nič dimnikov vidil. Mož je resnico govoril. Kolikrat so že Novíce opominovale, de naj bi kmetje téh malih stroškov ne pogledali in si dimnike napravili zavoljo varnosti ognja, in snažnosti hiš. Pa naši kmetje nemorejo zapustiti te ajdovske šege! — Če Ljubljanski dopisniki v Gracarci in v Lloydu nimajo kaj zabavljati ali se s čem prepirati, ne véjo družiga nič pisati. Nobena dežela nima taci h nevmirljivih žolčnikov! Ni davnej kar se je spet nek tak pisac spravil v dolgim dolgim sostavku čez gosp. Kronberga, ki je v Ljubljanskim nemškim časopisu s spodobno besedo pretresel nemško Teržiško pevsko družbo, ko je koledovala v Bledu. Oj, ubogi prejemniki Gracarce, ki morate za take prazne kvante dragi denar plačevati!! Komú nek je mar: ali pôje neka kopíca v Teržiču nemške ali slovenske pesmi? Nam so pravi Teržičanje rékli, „de oni nimajo časa se s prepevanjem pečati, in po svetu koledovat hoditi, kér jim — hvala Bogú — obertnija in kupčija dovelj opraviti daste; de tedaj ni po pravici, če kdo zató Teržičane sploh očita in celi Teržič v en koš s tisto družbico vreči hoče, ki ima nedolžno veselje „Was ist des Deutschen Vaterland“ prepevati.“ Nej vsak pôje, kar mu je drago, če le družimu stem nalaš ne nagaja. Zakaj de pa ravno Teržiška družbica na slovenski zemlji samo nemške pesmi pôje, nam ni znano, in nas tudi zvediti ne mika; to pa vémo, de „Kje dom je moj?“ je tavžentkrat lepši, kakor „Was ist des Deutschen Vaterland“,